

Издази Суботом.
 Цијена:
 За ПРВУ ГОРУ и АУ-
 СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
 НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
 на годињу 6 ф., на го год.
 3 ф., на четврт годиње 1 ф.
 и 50 новчића.
 За све остале земље у
 ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ:
 на годињу 20 франака, на по
 годиње 10 франака, на чет-
 врт годиње 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се у
 плаћеним писмима немо-
 средно администрацији «Гл.
 Црногорца» на Цетиње, а
 може се и картом упут-
 ницом на пошту у Котор.
 Донеси шаљу се уредниш-
 тву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од
 реда 5 новч. За огласе веће
 и на дуже вријеме мање.

Поводом њеких о потоњим боје-
 вима у Полиљу у свијет пуштенијех
 гласова и извјештаја, који вијесу на исти
 основани, осјећамо се побуђени изло-
 жити овдје у краткој фацта која се на те
 бојеве односе и која су из са свијем по-
 уздавног извора цриана.

Да су Турци први Црногорце изаз-
 вали и на њих напали, о томе сад већ
 мора бити свака сумња искључена, почем
 је и влада турска, објаснивши се о том
 спору са владом црногорској, признала да
 су Муслимани први дали повод том сукобу.

Да је црногорска војска добила на-
 лог да се натраг повлачи у цијели да би
 се сваки сукоб избјегао, да су Турци о-
 палили села Велику, Ржаницу и Пешће,
 и да је најпослије турско-арнаутска војска
 побјеђена натраг узакла, и то већ више
 не подлежи никаквој сумњи, почем се и
 та фацта и с турске стране званично по-
 тврђују.

О броју војске с једне и с друге
 стране може се судити за неку цифру
 више или мање. Њиме је увјерене, да је
 сједињене турско-арнаутске војске у по-
 тоњим бојевима било на 14000; с турске
 стране тврди се да је није било више од
 9000. Црногорске војске, то се зна поу-
 дањо, није било више од 3000.

Да је на непријатељској страни била
 велика већина редовне турске војске, пре-
 обучене у арнаутско одијело, ми о томе
 имамо неопорних доказа. Војска непри-
 јатељска била се по свима правилима,
 по којима се бије редовна војска турска,
 а тако се не бију Арнаути; војска непри-
 јатељска била је наоружана пушкама нај-
 новије системе, а таквијех пушката немају
 Арнаути, најмање они у Плаву и Гусињу;
 војска непријатељска имала је при себи
 ратне трубе и служила се њима, давајући
 себи знакове, а Арнаути немају труба
 нити се служе нити се умјију служити
 њима у својим бојевима. Из свега тога
 излази јасно, да је турска власт војна,
 под чијом дисциплином војном стоји и мо-
 ра стојати редовна војска турска, или са-
 м наредила или допустила да се нареди,
 да редовни војници турски у великом
 броју, повукши са собом под м ора ње
 и арнаутски елемент, ударе на црногор-
 ску војску, која је пошла да изведе једно
 закључење међународног берлинског уго-
 вора; да су ти војници средствима др-
 жавинијем, којима само државна војна власт
 турска смије располагати, као: пушкама,
 чебаном и храном снабђени и послани
 у бој против Црногораца.

Све што је овдје наведено, фацта су
 на непобитној основи основана. Све о-
 стало, што се по новинама из сва-
 којих извора о томе разновно, а с
 овјем се не слаже, има свој поста-
 нак; или у злој намери да се извртањем
 и тине једна страна обједи а друга оправ-
 да, или у усиланј фантазији или у спе-
 кулативној нарави данашњег западног
 новинарства, које ради своје материјалне
 користи у свему и свачему иде само за
 тиве, да подмири свакидашње потребе
 поквареног желудца у читалачке публи-
 ке јевропске, која у новинама само пикан-
 тне ствари тражи, па ма и не биле исти-
 ните.

А како се, прам горе наведенијем
 фацтима, има обљежити држање високе
 порте и њој подчиненијех органа, то остав-
 љамо суду беспристраснога свијета да
 одијени.

ЦЕТИЊЕ, 11. Јануара.

Као ни остали свијет, тако ни
 ми у Црној Гори не можемо се мно-
 го похвалити са минулом годином.

Ушавши у њу ми смо имали да
 примимо у наслѣдство оне крајеве,
 те нам је по мудрости својој велико-
 душно додијелио берлински конгрес.

На реду је било прије свега да
 нам се преда Подгорица и Зета. Ма-
 смјало се на многим мјестима, као
 што се данас мисли за Плаву и Гу-
 сиње, да то не ће тако лако ићи,
 тобож због тога, што ће се «народ»
 у Подгорици и Зети противити госпо-
 дарству црногорском.

Непало је противно, јер нико
 није излазио свога рачуна у томе, да
 народ у Подгорици и Зети побуњује

на отпор против Црне Горе, да му
 додје у то име храну, чебану и о-
 ружје, да му шаље преобучене ре-
 довне војнике и — да му нише про-
 тесте и меморандуме на велике силе
 и за њихине бечко-пештанске.

26. Јануара прошле године изи-
 шла је прокламација, којом је Њ. Ви-
 сочанство наш Књаз и Господар об-
 јавио народу у Подгорици и Зети, да
 их од тога дана, сходно закључењу
 берлинскога уговора, узима у своју
 државу. Исти дан ушла је наша вој-
 ска у градове Спуж, Жабљак и Под-
 горицу, и тијем на мору и без пједне
 капи крви фактично заузела та мје-
 ста са цијелом покрајином.

Још који дан, па ће бити пуно
 година дана, како ти нови држављани
 црногорски уживају благодјети мира
 и доброга реда једне уређене и прав-
 не државе. И они се врло добро о-
 сјећају у тој новој државној заједни-
 ци. Мир потпуни влада у тијем кра-
 јевима, а у том миру људи су при-
 нуђени око рада, послушни су и на р-
 уди својим властима, живе у миру и
 љубави дома и у сусјетству, и благо-
 слов божи лебди над њима, те су
 задовољни и имућна, слободни и
 срећни.

Тако би данас било и у Плаву
 и Гусињу, да није било пакленјех
 сила, које су негод мукла риле и бу-
 шиле против Црне Горе, и да није
 било дволичне дипломације, која јед-
 ном руком даје а другом одузима.

Плаво и Гусиње отворена је ра-
 ца берлинскога уговора, која нам је
 остављена у наслѣдство чак и у ову
 нову годину и која ће се заљечити
 — Бог зна кад и Бог зна којим на-
 чином. Можда онјем моћнијем фак-
 торима, од којих је састављена јев-
 роиска дипломација, иде у рачун, да
 та рана још стоји отворена; чак би
 се бар могло закључити из њиховог
 владања, јер док с једне стране за-
 државају Црну Гору да не узвезе у
 Плаву и Гусиње, докле с друге стра-
 не потпуштају Турке, или бар гледају
 им кроз прсте, кад они по Плаву и
 Гусињу по свом ћефу жару и пале.

Било како му драго, тек тај њи-
 хов рачун плаћамо скупо, прескупо
 ми, и то је оно што нас највећма бо-
 ли. Плаћамо га драгоцјеном крвљу
 својих синова, муком и патњом то-
 лико људи нашијех који се зарад то-
 га одузимају својим биједијем по-
 родицама и кућама, жртвима матери-
 јалним које далеко превазилазе наше
 слабе и нецјељене изворе, застанком
 свијех унутрашњијех послова који су
 нам зарад нашег свестраног државног
 развитка прешнији данас по итда.

Занета, ако је дипломацији јев-
 роиској требало да држи на њеком
 мјесту балканскога подустрва отво-
 рену рану, могла је од тога поштеде-
 ти намождено и измучено дугогоди-
 шњијем ратовима тијело државе цр-
 ногорске, којем треба за опорављење
 дугога и трајнога мира!

Али на што нам је наводити раз-
 доге правде, правичности и морала?
 Јевроиској дипломацији то је деста
 брига; њено је врховно начело: ните-
 рес сопствени; њен први и потоњи
 разлог: сила!

Према томе није вриједно, а нај-
 мање на овом мје ту где се држи
 оштри преглед о догађајима у про-
 шлој години, упуштати се у разлага-
 ња о томе, кад ће се и како ће се
 ријешити ово питање о Плаву и Гу-
 сињу. Нама је довољно констатовати
 овдје, што и сви увиђавни и беспри-

страсни политичари у свијету, па баш
 и они који нам иначе нијесу накло-
 њени, признају: да се висока влада Њ.
 Височанства нашег Књаза и Господара
 у овом питању од почетка па до да-
 нас држала коректно, поштено, дојал-
 но, и да се одликовала ријетком стрп-
 ливошћу и поштовањем воље цело-
 купне Јевропе. Не можемо пренустити
 овом приликом, а да к томе призна-
 њу не додамо још и ово: да је пово-
 дом заподјенутих и од стране Тура-
 ка и Арнаута изазваних бојева у Пла-
 ву и Гусињи војска црногорска и по-
 во засвједочила сјајно јунаштво своје,
 које је свијет довело у удивљење то-
 лико веће, што је ово пета година ка-
 ко се војска црногорска бори у са
 свијем неприличном броју и побјеђу-
 је сјајно непријатеља, ком је цео сви-
 јет признао непријетко јунаштво, што се
 та борба води у најгоре вријеме и уз
 највеће оскудице, и што се води без
 првога рата и у мирно доба а са не-
 пријатељем подмуклим, ком се броја
 не зна, ком се господара не зна, који
 ни на што обзира не узима и који се
 без острога хапцара ничим обвезати
 и ни којим начином на одговорност
 позвати не може.

У такијем приликама наћи се
 на свом мјесту и још и обљежити, ни-
 је лако ствар. Би ли то, без Црного-
 раца, још ко год могао издржати, то
 нека пресуди други свијет.

Одаући пуно признање влади цр-
 ногорској и највишу хвалу и славу
 храбријем Црногорцима, а остављају-
 ћи мудрој дипломацији јевроиској да
 и у овој години чини своје генијалне
 експерименте са питањем Плава и
 Гусиња, кад већ не допушта да се оно
 ријешити хапцарем црногорским на по-
 знати начин рјешења Гордијева чво-
 ра, ми ћемо пријећи на друга питања,
 која су се у спољашњој политици ти-
 цала наше државе.

Ту нам прије свега пада на пам-
 мет радња јевроиске комисије око по-
 влачења новијех граница црногорски-
 јех. Позната је, да је ова комисија
 на измаку мјесеца Априла прошле го-
 дине пошла с Цетиња на свој посао и
 да се у мјесцу Септембру исте годи-
 не вринула натраг. Може се рећи, да она
 није урадила ништа, или бар да ништа
 није урадила коначно, и то не са не-
 способности или зле воље својих чла-
 нова, него због разнијех неспријетних пре-
 пријеса, које јој је порта ставила на
 пут. Комисија је започела своју радњу
 од мора, па је којекако зјерала преко
 скандарског језера зетског долином и
 Кучима до тремење васојевињско-кучко-
 клименатске, дакле до округа гусињског.
 Но на цијелој овој линији ништа ко-
 начно није урадила. Одмах у почетку
 рада запела се за Мркојевиће и за пи-
 тање, шта се под тим именом има ра-
 зумјети: да ли мјесто или племе. Оста-
 ло веријешено. За тијем се запела
 Топал-горицу. Оста нерасправљено.
 Послије дође мучно питање о линији
 зетској долини; црногорски чланови

предлагаху природну границу, која би
 ходила три и по километра јужно од
 Плавице па к Цијевни у правцу, који
 тачно дијели српски од арбанашкога е-
 лемента; турски комесари тражили су
 линију, која би обухватала Турској ско-
 ро сву зетску долину; остали комесари
 подијелили су се на ополно мнљења,
 колико је било на број члан га, само
 је руски држао с црногорскијема. У-
 зевши све једно с другим комисија ни-
 шта није урадила коначно, него је за-
 кључила да се ове године на ново са-
 стави 1. Маја, па свој рад опет отпочне.

Шта све може бити до првог Маја, то
 сам Бог зна! Тек ми желимо сваку
 срећу међународној комисији, и да
 срећно сврши ове године што је дано
 узалудно отпочела.

Заслужује да се забљежи овдје,
 да су прошле године све велике силе
 јевроиске акредитовале своје заступни-
 ке на цетињском двору. То је учињено
 у име потпуног и формалног признања
 независности црногорске државе и да
 би се с њоме могли подржавати редов-
 ни, и правилни међународни одношаји.
 Истина, црногорска држава била је од
 поставња свога независна, но ова не-
 зависност њена фактична није би-
 ла призната никаквим формалним
 међународним актом, и с тога односи
 Црне Горе према осталијем државама
 нијесу били регулисани онјем општи-
 јем међународнијем правилима, по који-
 ма се равнају све друге државе у сво-
 јем међусобном саобраћају. Ова непра-
 вилност уклоњена је берлинскијем уго-
 вором, којим су државе јевроиске у
 пуној форми примиле у волю своје
 Црну Гору као слободну и независну
 државу. Пошљедња томе било је акре-
 дитовање заступника странијех сила
 на цетињском двору, међу којима је
 прва била Русија. За Русијом су то
 исто учиниле и остале јевроиске силе
 а исто прије неки дан и република
 француска. Од прошле године почела је
 Црна Гора водити међународне посло-
 ве своје начином, који је уобичајен и
 узаконен јавним правом свијех суве-
 ренијех држава у Јевропи.

Мислимо да бисмо могли достојно
 закључити овај општи преглед о спо-
 љашњијем догађајима од минуле године
 који се нас тичу, ако овдје јри крају
 доламо, да је у прошлој години Њ. ово
 Височанство наш Књаз и Господар само
 један пут из границе своје државе изи-
 шао, кад је ходио у Беч, да учини по-
 сјету Њег. Величанству Цару и Краљу
 аустро-угарском. Значј овога пута о-
 цијенили смо у своје вријеме, а овдје
 нам ваља само толико додати, да се у
 тадашњој оцијени тога догађаја нијесмо
 преварили, јер доста одношаји између
 сусједне нам моћне монархије и наше
 малене Црне Горе бивају сваки дан све
 пријатније и добијају под утицајем срет-
 нијех околности све то јаснији облик
 међусобног повјерења и добре воље.
 Ми који смо вазда умјели високо ције-
 нити добро слагање са сусједном мо-
 нархијом, у толико више имамо разлог
 радовати се што тјешњем пријатељском
 савезу с њом, што увиђамо, да тај
 савез, према постојећим приликама и
 новом положају нашем, само нама од
 велике користи бити може. А увјерени
 смо, да ће тај савез, при равнот пажи
 и обазривости с једне и с друге стра-
 не, временом све чврћи и сталнији
 бивати.

Остаје нам још, да се обазремо
 на нашу унутрашњу државну радњу у
 прошлој години.

Неки листови страни, међу овјима
 и иначе добро обавјештена «Политичка
 Кореспонденција» у Бечу, доноси, јамачно
 из цариградскијех извора, извјештаје о
 потоњим бојевима у Полиљу, који нијесу
 на исти основани.

Тако истој «Полит. Коресп.» јављају
 из Цариграда, по једном телеграму те га
 је одслао на порту гувернер косовски, ка-
 ко су Црногорци 26. Децембра пр. г. у-
 дарили на село Мету код Плаве и ода-
 гнали 200 комата брава, а јутра дан су
 опет појачани у три оујдења ударили на
 Плаву и Гусиње, но Арбанаси нестијех
 мјеста, иза жестоког отпора и боја, суз-
 бију их и опет узму натраг побјеђућа
 мјеста Велику, Пеш и Чаницу. По том

У П Р А В А

извјештају Црногорци су били побјеђени и остали их је много мртвих на мјесту, а Арбанаси, којих је било само 40 а раније се нешто око 50, остали су побјеђени.

Исто се чини нејерозатно и одвећ прегрјавно тијем листовима оно што се у црногорским извјештајима налази, да је 3000 Црногораца погукло 1400 Турака.

Уза све то многи листови доносе своје рефлексије о «арбанашкој лиги», о арбанашкој народности и њеној животној снази и т. д.

На све то ваља нам примјетити, да је потекло од чести из непознавања прaviх одношаја и прилика у овим крајевима, од чести из тенденциозног и злонамјерног извртања постојећег стања ствари.

Што се савијех потовијех бојева у Подимљу тиче, званично је потврђено и с црногорске и с турске стране, да су Арнаути или боље рећи Турци први ударили на предграђе црногорске, да су ове добиле налог да се натраг повлаче, да су их Турци сусјетили и бој с њима први зачетли. Није истина дакле, да су Црногорци ударили на Мету, још мање је истина да су одагнавали Арбанасима 200 брава (хвала Богу, они те потребе немају), и још мање је истина да су Црногорци последије ударили на Плаво и Гусиње и да су их Арбанаси сузбали и побједили. Колико је нетине у том цариградском извјештају, види се већ и по томе, што се ту споминише Пећ и некаква Чавица као мјеста која су Црногорци посјели били, па су их сада Арнаути одатле истрјерали, а зна се добро да Пећ и не лежи у границама које је берлински конгрес повукао Црној Гори, дакле да Црногорци нијесу могли посјети Пећ на парово ни истрјерати бити одатле. У осталом влада црногорска има у рукама акт владе турске, којим се потврђује да су Арбанаси први ударили на Црногорце, да их је било 9000 и да су најзад побјеђени од Црногораца. Кад то признаје сама влада цариградска, онда је свако друго извртање, долазило оно из којег му драго извора, гола лажрдија.

Што се тиче сумње неких листов, којима се чини нејерозатно и одвећ прегрјавно, да је 3000 Црногораца могло побједити 14000 Турака, ми ћемо њиховом слабом памћењу мало притећи у помоћ, па ћемо их подјелити, да то није првина, него да је то скоро увјек редовно у Црногораца, да они мањи бројем (а разумије се већа јунаштво) побједу бројем далеко надмашијег непријатеља. Ако је тип листовима угодно, нека се изведе, међу осталим, еџети боја на Фундини, гдје је 3000 Црногораца стојало против 25000 Турака; Турци су ту били тако поразени, да их је 6000 мртвих на мјесту пало, а остало се разбјегло куд које. Таки су били бојеви на Затријебач, Малат и сви остали у потисном рату црногорско-турском. Ратове црногорске не треба мјерити мјерилом, којим се мјере ратови други и другде. Ако иначе по појмовима западне Јевропе у ратовима број пресуђује, код Црногораца пресуђује у првој линији јунаштво пресуђује, јер изводи милион оваца против једног лава, овце не ће ништа лава наудити.

Што се тиче осталијех рефлексија,

које су исти листови наши за добро доведати својим извјештајима о потовијех бојевима у Подимљу, ми смо већ више пута те рефлексије свели на праву њихову вриједност, па данас не ћемо много ријечи трошити о томе. Арбанашка лига ништа друго није него маска високе порте, а нијесак у очи јевропској дипломатији. Ко мисли да је та лига састављена од Арбанаса, и још од гусињских Арбанаса, тај се луто вара. Оваје састављена од савијех Мусломана, и то из призрачног санцака, а саставила ју је порта у тој цијељи, да би свалила са себе сву одговорност за препреке, које ставља на пут вољи Јевропе у извешћу берлинског уговора. Разумије се да јевропска дипломатија не може имати никаквих одношаја с арбанашком лигом, а та околност са свим је добро дошла порти, јер иза леђа лиге лако је радити што се хоће. Ево какву игру игра порта пред лицем Јевропе: ако је дипломатија позове да испуни своје обавезе према Црној Гори, односно Плава и Гусиње, или према Грчкој у питању грчком, порта одговара: не могу од арбанашке лиге; ако је опет позове дипломатија, да свом потпуни против исте лиге и да је растјера, порта одговара: не могу рат водити са својим вијерним поданицима. И тако је висока порта у организацији тако зване арбанашке лиге пашла агодно оруђе, да се без никакве одговорности титра с цијелом Јевропом. Да ће се један пут морати на чито изићи с гортом у тој ствари, о том нема сумње, па би било да се има посла с портом или са самом лигом.

У осталом обраћамо пажњу на изјаве неких листов, које није саопштавамо, и из којих се види, да већ и јевропска журналистика почиње добијати чистији и јаснији поглед на ову ствар.

Телеграм из Цариграда од 8. о. м., саопштен у данашњем броју овога листа, казује нам, како је порта окружницима једном управљеном на представнике њене у иностранству одговорила на пошљедњи меморандум црногорски, који је већ саопштен у многим листовима, па га и ми доносимо из аутентичног извора у данашњем броју.

У окружници својој порти, по старом обичају свом и по оној старој изреци да је грешницима прво правило: quod fecisti, gena (што си учинио, поричи), пориче да је она одбављала отпор арбанашки против црногорске окупације.

Кад не би било доказа за оно што порта пориче, могло би јој се још и вјеровати. Но гдје јак и неопоричив доказ предлаже, као у овом случају, ту пориче да је она одбављала отпор арбанашки против црногорске окупације. Кад не би било доказа за оно што порта пориче, могло би јој се још и вјеровати. Но гдје јак и неопоричив доказ предлаже, као у овом случају, ту пориче да је она одбављала отпор арбанашки против црногорске окупације. Кад не би било доказа за оно што порта пориче, могло би јој се још и вјеровати. Но гдје јак и неопоричив доказ предлаже, као у овом случају, ту пориче да је она одбављала отпор арбанашки против црногорске окупације.

маларије при тој температури у влажној земљи из инфиндираних предјела и тиме су добили течности, које су узбригане бијелим зечевима под коју изазивале све симптоме тровања маларијом, т. ј. грозничне наусте с правилним типичним током и пузима до 60 сахата и пењањем температуре преко 2° ц, а тако исто и карактеристично увећавање слезине као у тешких обољевања, при чему се више пута у слезини налазио црни пигмент који по некад у грозничавих људи производи меланемију. Ми ћемо овдје из архива за експерименталну патологију (св. XI, с. 122) у кратко саопштити најважније резултате.

1. Огрова маларије има на далеко и врло много у земљишту маларијских предјела и у оно доба кад се људи још нијесу почели побољевати.

2. У то вријеме може се оп на пољским мјестима добити из ваздушних слојева, који су најближи земљиној површини. Тај је отров добављен овако: помоћу једног вентилатора тјерано је великом снагом и брзином по 300 литара ваздуха према једној стакленој таблци, која је превучена раствором од лајма, а на њој су се хватале тврде честице из ваздуха.

3. У стајајој води маларијских предјела као да нема тога отрова, и ако у њој, као и. пр. у води Каиролашког језера, може бити веома много нижих организма, и општи показују, да велика вода у опште спречава развиће отрова маларије.

4. Филтрирати (од чести из земље узети а од чести припремљени културом) течности показали су само незнатно пењање температуре, а такође и при употреби пет пута веће количине воде показало се или интензивирајући карактер или само јединствен грознична наусту непосредно последије ињекције. Филтрација кроз двојни папир ослободила је већ течности од клица болести, а међу тим теже је ишло са-

свом вијеку нијесу видјели војничке трубе нити знају што би с њом, нити разумију знакове који се с њом дају, а ето у овим пошљедњим бојевима свирале су испр. стано трубе и давале знакове од себе и по њима су се баш као права војска управљали они, који су се у тим бојевима борили претна Црногораца. Зар то није јасан доказ, да су то били редовни војници турски, ма и преобучени у арнаутско одијело, а то опет зар није доказ, да сама порта одбавља отпор арбанашки, јер без њене заповијести или бар повладе ниједан редовни војник турски не би се смιο кренути из своје трубе на страну да помаже Арбанасима? Или ако су паше и гувернери турски на своју руку потпомагали отпор арбанашки, зар порта није вољна да узме одговорност на себе за то? У том случају престао би важити у Турској сваки државни ауторитет, но онда опет морали би престати престајати и сви они обзир, које имају спрам ње као спрам државе све силе у Јевропи.

Што се тиче права на Кучку Крајину, то су још на врби свирала за порту. Што ми држимо, у посједу ту крајину, не може нам се то пребацити, но на против морало би нам се благодарити, јер нијесмо ради да оставимо тај крај самовољној турској, да она преко својих најмљенијех и плаћенијех Арбанаса по њему жари и пали. Камо ће Кучка крајина припасти: да ли Црној Гори или Турској, то не ће порта рјешавати. Ако би се судило по правди и правници, по начелу народности, по природном омеђању земаља, не Кучка крајина него све до Цијеве имало би припасти Црној Гори. Но ми не ћемо да истравамо пред суд Јевропе и остављамо великијем силама, да оне ријеше ово питање.

У окружници портиној сматра се да је незаконит поступак, кад црногорска влада ставља под еквест добра мусломанска, која су заостала у Црној Гори. Незаконито би то било само онда, кад турска влада понашањем својим не би дала правну титулу на такав поступак. Да је турска влада лојално поступала према Црној Гори у извешћу берлинског уговора односно предаје Плава и Гусиње, влада црногорска не би никако прибјегла овом средству, које јој је једино остало да се осигура за гољеме жртве и трошкове своје, које мора да подноси због објестити турске. Губитак који ће Црна Гора подијети због тога, далеко је већи него што износи добитак од независних мусломанских добара, преосталих у Црној гори. Дакле Црна Гора имала би право да за штету, коју је претрпјела, поднесе Турској много већи рачун, него што износи оно нешто турскијех добара. Ми вјерујемо, да Турској, која са свих страна добија рачуне за неплаћене дугове и проузроковане штете, не може бити пријатно, кад се њена конта дуговања умножава, но ради тога нема никак другог кривити а'ако себе саму.

Окружница портина не ће бити у стању да застави владу црногорску, нит ће она моћи предурједити, да се конфискација мусломанских добара у Црној

одвајањем других инфекциозних клица.

5. Организми, које морало сматрати као праве узроке маларије, јер су се нашли како у дјестујућим суштацијама из земље и ваздуха, тако и у културама и у тијелу обољелих животиња —, припадају роду Bacillus. У земљишту маларијских предјела има их у облику безбројних, покретљивих, сјајних клица дугуласто овалне форме. Оне расту како у животињском тијелу тако и у културним апаратима у виду дугачких конаца који су у почетку хомогени а доцније се дијеле и у унутрашњости чланова опет се развијају. Због њихових других морфолошких особина и што се развијају у тијелу инфиндираних животиња, ми би их крестили Bacillus Malariae.

6. Још ћемо напоменути, да се не развијају у води но у течностима у којима има много гушвица као што је лајмски раствор, бјелачевина, мокраћа и тјелесне течности. Највише се развијају у тијелу инфиндираних животиња у слезини и у коштаном сржју.

У истој еведи (XI) архива за експерименталну патологију штампано је једно предавање асистента Грајовалдске Клинике, Др. М. Шилера. То је предавање држано 9. Фебруара 1879. год. у Грајовалдском медицинском друштву, а пред ет му је био радикално лијечење туберкулозе плућа. Проф. Клебе, уредник именованог архива, примјетио је да у туберкулима има нека фела округлих бактерија (микробоке) и на томе темељу основао је Др Шилер свој опит, да туберкулозу лијечи ерегсима која уништавају бактерије. Он је на ту цијељ изабрао бијеле зечеве и ињцирао им је бактерије које порађају туберкулозу. За тим их је лијечио антисептичним средствима, креозотом и бензојекселим натроном. Та средства уништавају бактерије, и од чести су удаљавали (нахаларапа)

Гори изведе онако како је влада црногорска одлучила. Можда ће понека од великих сила којима се Турска обратила, из својих особитијех разлога и рачуна, стојати на страни порте у овом питању, но тијем се ни најмање не ће окривити ни право ни моћ владе црногорске, да изведе што је наумила. С наше стране доста је било и трплења и чекања, па све у залуд. Ваше нам се не хоће да се с нама збија шала, и да се наше стрпљење прозива слабошћу.

МЕМОРАНДУМ ЦРНОГОРСКИ.

«У пркос настојању црногорске владе зајевница, која је настала међу кнежевном и в. портом због предаје округа гусињскога, не само да је далеко од тога, да би била поравнана, већ је, шта више, ступила у фазу, која би могла довести до озбиљних замрзаја. Биће скоро двије године, што је мир склопљен и берлински уговор потписан. Кнежевина имала би данас занет право, да може мирно и са свим сигурно поветити се унутрашњем свом развиту и развиту својих помоћних извора; жали боже, ми смо принуђени, као у потпуном ратном стању, да се, држећи наше чете на оружју приправне, упрочишањемо, а то с тога, што вис. порта не изводи берлинског уговора.

Мо смо присиљени, обратити се на сигнатарне власти берлинског уговора, да просуде ово стање ствари, очекујући, да ће наћи средства, да прибаве поштовања уговору, који су потписале, уговору, који, ако се изведе точно, може јединиј осигурати мир и сигурност наше екзистенције.

Ми смо слободни, да овдје с неколико ријечи опишемо повјест размирице, која хоће да се проврије у оружан сукоб, ако власти не буду посредовале свом снагом, која је потребита, да се кобне пошљедње отклоне.

По предаји Подгорнице, која је извршена само на прјетњу Русије, чија је војска стајала у Једрене, зна се, да је порта нама на наш позив, да нам преда и гусињски округ одговорила, да ми можемо у тај округ ући, да њој не припада предати округ, који су њезине чете већ са свим напустиле, а отоманска управа оставила. Но будући да је уједно скадарски губернатор Хусејин наша све могуће чинио, да становнике горње Арбаније против нашег уласка у Гусиње побуди, будући да им је дијелно оружје и муницију, те их позивао, да добу у овај округ, да се нашим четима с оружјем у руци опру, ми смо, да се крв не бизалуд пролијевала, држали унутрим, неосјести одмах земљиште, које нам је уставном уговора досуђено.

Ми смо се увјек надали, да је порта, надахнута једнаком жељом, као и ми, да се ствар на миру поравна, приправна, стати на пут роварству својих агената у горњој Арбанији, пак да ће Хусејин пашу укловити, те искрено и лојално пошјети се према уговору.

Међутим наша стрпљивост и наше повјерсење према добрим диспозицијама

и од чести ињцирана. Удисање је показало веома добре резултате. Др Шилер бирао је увјек двије животиње једнога доба, једнаке јачине и здравља, и наведеном начином начинио их је туберкулозним. Кад су животиње са свим ослабиле и омршавиле до костију, кад им је престао воља за јелом и кад су изгубиле длаку, онда је он једну, којој зове контролна животиња, почео хранити и његовати. Другу је посевдневно метао у јелан на ту цијељ начинем кавез, гдје је по три сахата инхалирала. Контролна животиња пропадала је увјек послје неделет до месец дана. У њеним плућама и осталој утроби призијевала се потпуно развијена туберкулоза и то се видјело не само микроскопски но и голим оком. Животиња пак што је инхалирала опорављала се с почетка лагано а доцније веома брзо, почела је јести, за неколико недеља одобљала је, добила је нову густу длаку, и најзад се могла пустити као «потпуно здрава». Др Шилер понављао је дуго те опите и то је давало повода проф. Рокитанском у Инсбруку да опроба то и на људима, у којих је туберкулоза маха узела. Ти су опити од чести показали добре резултате. Његов асистент, др Кроцк, изнио је ту ствар на јавност, која је наравно прозавела огромну сензацију. По себи се разумије, да лијечење тајем средством без лекара може приликом више изопстити по помоћи. На Рокитансково кланици удишу болесници днавно 1% телесне тежине блатојекселим натроном у 3% раствору. То се чини 2 пута дневно (у јутру и у вече) за 6—7 недеља без прекада. Анетит, који се брзо отвара, мора се задовољити и то месном храном, а осим тога мора се уживати чист ваздух и чевати се свију утицаја који слабе.

(«С. Н.»)

Др. Р.

Листак „Гласа Црногорца“.

Г Л И В И Ц Е

(БАКТЕРИЈЕ И МИКРООКЕ)

као узрок наусте грознице и туберкулозе *).

Још на мањенском јестественуком збору изазвано се проф. Вархов противу медицинског првца, који неки број најопаснијих болести своди на унашање нижих прибаја у организам виших животиња, гдје се она све више и више размножавају. При свем том тај првац се дана на два показује сјајне резултате како у сазнавању узрока разних болести тако и у лијечењу. Ми ћемо овдје у кратко да подожимо повија истраживања о узроку наусте грознице и љечивости туберкулозе.

Одвна се зна, да је наустивна грозница својана извешанјех предјела, у којима земљиште под извешанјем односима влаге и топлоте кад се осуши окужава ваздух, а особито дубље слојеве одмах над површом. Особите околности окужавања грозницом — талијанском «маларијом» — изазиваје су преће мисљење, да је при томе поглавита мјешавина гасова с ваздухом и у тиме је смислу Руж де Лил још у прошлосту стојећу чинио опште сакупљеним ваздухом над вонитичким мочарима. У новије вријеме овладао је мњење, да у маларији има клица једног специфичног организма. Да би се ово питање једном рјешило то су Клебе и Томази-Крудели у прољеће 1879 чинили опште на Агро годшано, и дншли су до врло значајних резултата. Из некуства се зна, да су видно ваздушне температуре (30—40° ц.) изједноставиле за развиће маларије, и за то су они завели праве културе за разне

*) Вестма 8 св. Новембра 1879.

како је влада пригор... да ће понека од ва... се Турска обраћа... ех разлога и рачу... порте у овом пота... мање не ће оспри... ладе пригорске, д... плења и чекања, н... нам се не хоће да... и да се наше стра...

порте и према одлучности сигнатарних власти уговора доведе до резултата, који је нашем очекивању са свим противан.

Арбанаси, који су наше понашање сматрали слабошћу, а непосредовање власти тумачили као тихо одобравање, охрабрени осим тога мјестним властима и двомним држањем владе у Цариграду, продужиле међутим своје припреме за отпор.

Те планете и то роварство добише особито маха, кад је порта покушала, да Црну Гору принуди, да се уз неку отштету одрекне гуењскога округа.

Под утиском таквог стања ствари почело је међународно повјеренство за уређење границе према горњој Арбанији својом порасло. Већ на првом његову састанку мисао се је његово пословање ушљед неуједњених захтјева отоманских повјереника прекинута. Они унапријед већ никакво нијесу хтели признати на врти аустр. главнога штапа, која је уговору додава, означену црту границе; послједице предложене основу наше границе према Арбанији, коју су сами израдили, основу, која је и слову и духу уговора била са свим противна. Сви су јевропски повјереници били сложени у том, да се захтјеви њихових турских другова морају сматрати као неуједњени. Али мјесто да пођу даље, мјесто да одбију портине основе, које су смјерале само на то, да питање замресе тако, да се неможе ријешити, присташе власти на компромис, узевши, да делимитација међу морем и округом гуењским буде привремена.

Тако је Турска ухватила времена. Арбанасе и то охрабри. Али што је важније, порта, надрајући се, да ће се о њезиној основи границе повећи расправу, мислила је, да ће у овом земљишту, које је због разлике међу објема основама делимитације остало спорно, моћи наћи предмет, који би евентуално послужило за компенсацију за округ гуењски. Порта је очито рачувала на то, да ће моћи тај округ придржати, те нам понуди у замјену земљиште, које нам је припадало по уговору, које је ова ипак, ослабајући се на неке криве називе мјеста на карти аустр.-угар. главног штапа, држала за спорне.

То намјере биле су још очевидније, кад је међународно повјеренство добило молбеницу, која мољаше, да се Црној Гори узме Гуење, молбеницу, коју су потписали не само мухамедански становници Гуења, него и некоји отменији људи горње Арбаније. Како су јевропски повјереници ту молбеницу примили, мјесто да су је одбили, мишљаху Турци, да је предаја Гуења, премда уговором закључена, још у питању, и да би могла бити предметом расправа пред јевропским ареном.

То је био нов разлог, да се становници горње Арбаније охрабре у својој безобразности, коју су већ мјестне власти и вие. порта својим држањем биле подупрле.

С тога дакле нијесмо се ми могли унети у договоре о компенсацији, понајвише јер смо у тим понудама налазили само излик, да се питање замрса, да се чл. 28. уговора узме крјепост међународнога закона, а онда, јер порта није могла да нам даде отштету. Уговор као међународни акт, имао је одговарати не само турским или пригорским интересима, већ и интересима читаве Јевропе. С друге стране постаде несвојим наш покложај међу миром и ратом, послједице нечувених жртава, које је земља задње четири године без престанка морала подносити. Неизвјесности, која је пошљедња наша средства издржавала, морало је бити крај.

Закључено тада употребити своје право и посјести гуењски округ, недајући се сметати чувством човјечности, које је тако мало уважено и које је само учинило, да је роварство охрабрено. Ми смо врло лако могли у Гуење заћи, како Арбанаси не бијашу још довољно оборужани, нити су их дотле редовите силе државе доста очевидно подупирале, да би могла пригорским четима озбиљно пријети се. Имали смо, поврх тога, да тако узардимо, потпуно право по уговору и својој савјести. Та порта је сама, по предаји Подгорнице, била позвала нас, да сави, без њезина посредовања, посједнемо округ гуењски, изјавив нам, да она ту нема ништа да преда.

Нашем заступнику у Цариграду бијаше наређено, да пошљедњи пут покуша, не би ли се размирица могла добрим ријешити и да изјави, да ћемо ми, ако то не пође за руком, употребити силу. Тада истом промјени порта своју тактику, увидјев, да нас не може од наших основа одвраћати, пошто бјеше изнова покушала, да обнови договоре о компенсацијама, за које се је ипак чувала, да точно каже, какве би и колике имале бити. Порта нам одрекне право, да на своју руку зајемо у Гуење, те нам изјави, да се тај округ мора редовним начином предати.

Ми смо један мах могли вјеровати у посредност порте и у њезину одлуку, да ће берлински уговор извести. Но то није више било тако, кад смо видјели, да се буна у Арбанији сваки дан расла, да охрабрена и подстицана мјестним властима узе-

ла опасан мах, кад смо најпослије видјели да се покрајински чиновници нишошто нијесу елагали е портиним обећањима.

На то смо ми на граници сјединили сав, за поход нужни материјал и предњу чету наше војске, чије подноје и безпрестано уздржавање није стајало у никакву размијеру с финансијалним средствима кнежевине. Ми смо затим тражили, да се гуењски округ што прје преда, тим више, што је сваки дан затезања умножавао тешкоће, и давао озбиљна разлога да се ваља бојати сукоба. У Августу били би смо ми без једнога хитца па и без помоћи владе у Цариграду могли унети у Гуење. Почетком мјесеца Октобра било је већ озбиљних тешкоћа; ипак нијесу оне биле такве, да се не би могле овладати, нити су за нас биле опасне. Међутим нађе порта ново средство, да ријешене питања затегне; да би одклонила пролијевање крви, рече, позвала је власти да посредују, да наш поход зауставе. Она увјераваше власти, да је искрено и коначно одлучила, покорити се слову берлинскога уговора; изјави да је предузела све мјере, да Црној Гори преда гуењски округ на макар она морала и бити се са својим поданицима, само да ми небесмо прје уљегли.

Ми се немогасмо отети жељи власти, коју су њихова заступници на Цетињу службено изјавили и која је морала бити јамством за то да се с нама не збија шала. Ми смо наш покушај оставили на граници, док неурисније Муктар-паша, али ми нијесмо заступницима власти, којима речена мисија бијаше повјерена, изатајили, како сумњиво о усјешности портиних обећања, као што ми нијесмо изатајили наше масли, да ћемо доскоро наћи на неосновљиве тешкоће, ако се портина обећања не испуне за најкраће вријеме.

Будући да роварство није мировало и будући да су се против нас пошљани Арбанаси све то више умнажали, бијаше нам бојати се, да ћемо доскоро дотле, да се у Арбанији устроји формалан рат против Црне Горе. Како смо заступницима власти разложили, ми смо уза све право, које смо стекли уговором, присиљени на велике издатке као уред рата, а сваки дан повећавају се наше жртве, које разумним начином не могу напокон пасти на Црну Гору, већ на високу порту, која је за то одговорна.

Најпослије доби Муктар-паша коначну заповијед, да се упути на границу пак и онда, послједице неких изговора, који су влада потјецали од страха, да га неснађе удес Мехмед-Али-паше, крену Муктар-паша од Манастира у Призрен. Изјави нам 24. Новембра, да ће за 14 дана 15 батаљона редовне војске бити на граници, а порта узтражи од нас, да за то вријеме неможемо напријед. Ми смо на то пристајали, а Кљаз нам наложи, да несакупљамо више војске на граници код Гуења, тако да су ту остала само 4 батаљона, да наше напријед потеснуте познице чувају. У првој дугу искуству, по којем смо мање требали вјеровати, ослонили смо се ми на ту изречну изјаву отоманске владе.

(Свршаће се.)

ИЗ ЛИСТОВА.

Сва јевропска журналистика зна се да нас много нашим спором с Турском због Плава и Гуења, и може се рећи, већина угледнијих листова стоји на страни Црне Горе. Оставамо на страну листове словенске, који су се свагда заузимали топло за интересе Црне Горе, па ћемо овдје донијети само изводе из оних листова, који по положају и становишту својем заузимају високо мјесто, а опет их ништа не веже за Црну Гору, да би им се ма с које стране могла прибављати пристраност.

Тако бечка стара „Преса“, ишући о арбанашкој лиги, међу осталим ово вели:

„На пошљетку мора Јевропа тој трагикомедији (с лигом) већ једном крај учинити, ако не ће, да берлински уговор мира постане пољово дјело, да се полуварвари у арбанашким алама титрају уговором, ком су се велике војне силе континента савјесно подвргле. Јевропа мора од своје стране усвојити оно начело, које је пригорска дипломатија у меморандуму својом овако zgodно лаконски формулисала: „Или нека порта узме на себе сву одговорност за оно што чини арбанашка лига или, ако то не може, нека је се одрекне.“ Дуго не може постојати на западу балканског полуострва једно стање, које је савршено незаконито и на поругу свима међународним обвезама, у толико мање, што су по осталијем крајевима тога полуострва пошљеле државе, које се бар обликом прилагођују јевропским правним нормама и јевропском моралу бар спољашње устуне чине, једном ријечју: које се бар премазују јевропском цивилизацијом. Но у арбанашким алама исто се тако не могу тријети варварска племена, за чија недјела њихов по имену суверен у Стамбулу не ће да прима одговорности, као што се у своје вријеме на средоземном мору нијесу могли тријети варварски васали, које порта није била у стању да

држи у стези. Истина, спор око Гуења није Бог зна како велика работа. Црна Гора узеше то парче земље, један мјесец прје или један мјесец послје; на лијене или силом. Она ће се умјети наплатити иза трошкове, које је због тога затезања имала.

По тијем, и ако је укључено с дневнога реда горње питање, још није укључено арбанашко савезиштво, које је у политичкој системи модерних држава јевропских него тако страна биљка, као што је, у свом етнографском систему, арбанашки народ, та заговешта ератична клица међу јевропским народима. Догод се тај дивљачки и културни непријатељски елемент барем се пола и заврши новом државном реду јевропском не подвргне и захтјевима садашњости не прилагоди, не може се ни помислити на трајни мир на западу балканског полуострва, нити се може надати, да ће се онај дуги окрајак између наших аустрјскијех предстража на Лиму и грчкијех граница отворити цивилизацији; а дотле на трговачки путови, који из наших нових провинција треба да воде преко Митровице, не могу бити слободни ни сигурни од дивљачких напада арнаутскијех.

Арбанашка или се мора опет са свијем подврћи ауторитету порте, мора покоровати се намјесницима и војним заповједницима портинијем, мора слушати њихове заповијести и наредбе, мора пружити јамство за мир и поредак, мора казнити сваког нарушника мира, да би се и порта могла позвати на одговорност за издеђење и одомаћење њихових реформа; или, ако то све није могуће, нека се порта одрекне у корист лиге, и нека овој уступи ону народну и провинцијалну аутономију, коју ова у својим прогласима тражи. Онда ће бар знати сусједи на чем су, с ким имају посла и с ким се могу разрачунавати. Кад се већ једном с рутаве сабласт арбанашке криве дволична маска, кад порта престане заклањати се за лигу а лига за порту и играти се жмуре, онда ће ствар заћи на чисто и онда ће лако бити разрачунасти се коначно оно мило Арнаута расцјепканих по вјери и племену на толике ситне дјелове. Но за то се мора напријед одклонили садашње дволично стање: овај пола официозно-отоманска, пола бунтовничко-народни савез или се мора сломити или у цуној форми признати и као законита подлога арбанашког провинцијалног устава узети. Дакле: или порта мора одговарати за све што бива у Арнаутлику или га се мора одрећи, да би се могла лига узети на одговор за своја дјела. Кољко са свијешћу о својој одговорности јача и политичка увиђаност и осјећање међународних дужности, о томе нам пружа Црна Гора пријатан доказ.“

Политички преглед.

Пе би спадало под ову рубрику да се јавља о потопљим гунгулама, те су се десиле у пријестоници Угарске, у Пешти; но како су се тијем поводом појавили у гунгули или за њом неки знаци, по којима се може закључити, да је метежу у Пешти темељ мало дубљи, и да га ваља тражити у разлозима, који не почињу из локалних епитица, то ћемо о њима овдје коју ријеч прозборити. Познато је, да је корупција у Угарској јаче во гдје узела мах, и да је стекла највише својих рекрута у горњем и највишијем слојевима друштва. Послови бившег министра Лоњаја, за тијем државнијех високијех чиновника Зичија, Варадија, Вига и многих других оставила су за собом црну сјенку, која баца у тавнину цијело друштво мађарско. Слободна штампа мађарска откривала је немишљене сву корупцију у тијем вишијем слојевима и има већ више времена како се у егзицијално мађарскијех листова само о шкандалима, утајама, проневјерењу и т. д. може читати. Свиња листовима претходно је у том лист „Фигеленши“ (Независност), које је уредник познати викач Верховај, који је лани у прољеће пуловао прозоре министру Тиен због тога, што му се чинило да Тиен није доста добар пријатељ Турцима. Иети Верховај написао је ту прје неке нејдеље један чланак у свом листу, у ком је напао на грофа Фестетића прецајући му нека срамна дјела око новца у некој банци. Рођак Фестетићев барон Мајтавија, одлучи на то, да позове Верховаја на двобој, што и учини. У двобоју Верховај би тешко рањен, а Мајтавија остале читав. Нижи слојеви народа на то су се распалили, јер се примјетило, да се великаши мађарски, који су сви чланови народне касине у Пешти, не умију дручити него двобојем брањити од оних рана, које им слободна штампа зада. Очекивало се, да ће маса својим начином дати израза својем огорчењу на такав поступак аристократије, па то не збило. Иза нове године почета се свако вече свјетича окупљати и помање демонстрације правити пред народном касином, но 3. ов. м. у вече демонстрације су већ јачи разијер узеле, јер многобројна свјетича окупљена пред касином поче из гласа викати: „Живно Верховај! Доље с лускима у Франку! До-

ље с убицама! Иза те вике поче се про- синати туча од камења на кућу гдје је била касина; прозори се сви полупаше; огледала исто тако. Полиција на то рупи међу свјетичу, но ова се не даде зашланивати, него удари на полицију, те се многи изранише камењем и тогама. Кад је то сазнала полиција, она првава у помоћ редовну војску; војска с натакнутим бајонетима и пуним пушкама пође против руље свјетича, која се разбеже кад оцаи војску. То вече прошло је само са 30 рањеника и 40 уапшених. Но сјутра на вече тек је настала права гунгула на другом једном крају вароши. Свјетича се опет као и јуче окупљала чим улицама и удрала у вилу као јуче. Кад се већ смркло, свјетича се обори на свјетилке с гасом и све их обори и полупа. Поговара се, да је у плацу било да се оборе све свјетилке и да се начини помрчина у Пешти, а шта би се онда почело, то још није истражено. На срећу полиција се за рана улете и за рана позове, у помоћ војску, те је свјетича могла само у једном сокаку свјетилке полупати. Војска опет изађе као и јуче с насађеним бајонетима и пуним пушкама и удари на главну руљу свјетича. Наједвајпачу се прасак од двије пушке и двојица међу свјетичном паду мртви: један правник са свучилишта и један коџија. Сада настале тек права гунгула: свјетича стане бјезати, а војници прешине, и са коњима с голијем сабљама за њом. Ту се с обје стране више њих рапило. Она двојица на мјесту су испустила душу: правник је погођен у слијезо око, а коџијах кроз врат. Обојица сахрањени у тишини да се не зна.

Јавно мишљење у Угарској јако је огорчено у слијед ових догађаја и кривица се у опште сваљује на великаше који не умију себе обуздати него траже задовољења пуним револвером у руци. С пуним правом прецајује се барону Мајтевију, да је он у двобоју свом са Верховајем само то доказао да умије добро нишанити и гађати, а никако није тијем опровргао оно што је Верховај казав у својим листу за његовога шурака грофа Фестетића.

С друге опет стране примјетило се, да овај покрет масе против великаша има у себи доста знакова, који му дају обилежје социјалистичког покрета, а то јако узнемирује и владу и све више вишекругове. К томе, да би мјера узнемирења била пуна, долази још и то, што је војска доста бруталним начином уљегла у ову гунгулу и оросила је крвљу двије можда са свијем невине жртве. До душе војска се брани да она није пуцала, и то би јој се могло вјеровати, јер зна се да војска пуца на заповијест, и да онда не пуца један или двојица, него да пуцају сви. Лако је могуће, да је ко год из свјетичне пуцао, но онда цијела ствар добија још озбиљнији облик, јер по томе би се судити морало, да је коловођама у свјетичи намјера била да се изазове буна.

Како најновије дешеве јављају, мир је у Пешти опет повраћен и свако гледа свој посао као обично. Но ова еруција није могла проћи а да не остави дубок утисак на свима мисленим људма у Угарској, којима ово може служити као лекција, да нихилизма нема само у Русији него и у Угарској.

* * *

Нови избори за народну скупштину у Бугарској расписали су кнежевим указом од 25. Децембра пр. г. Први избори имају се обавити 13. о. о. м. Разумије се, да ће ова скупштина бити од замашног утицаја на будућу судбину младе кнежевине бугарске и с тога је министар унутрашњих послова, да би владиној страни осигурао већину у скупштини, велике промјене учинио у чиновништву по унутрашњости. Тако је он видневског гувернера Андрију Стојанова, тријеског гувернера д.ра Андрију Зачева и варнанског д.ра Пантелију Мишчева, све најбоље пријатеље Каравелова и најенергичније поборнике опозиције скинуо са знања и на њихова мјеста поставио влади одане људе. Како ће дјество ове промјене прозвексти у земљи, ми то из ове даљине не умијемо просудити.

Орган опозиције „Целокуиша Блгарина“ изијела је на јавност преписку, која је вођена између секретара кнежева Стојинова и Каравелова, из које се до некле може сазнати, какав би програм био у опозиције кад би она дошла на владу. Стојилово поставио је на Каравелова неколика питања, на која је исти одговорио: При данашњем положају кнежевине влада кнежевска мора поглавито око тога настојати, да се земља уреди и примири, да се правилни развитак народног благостања усјешти и да се организација друштвених и државних установа озбиљно отпочне. Што се тиче спољашњег положаја, влада би морала имати тај задатак, да пази на постојеће уговоре, да обвезе из њих проистичуће савјесно испуњава, да са свијема великијем силама у пријатељске односе ступи, а опет да не повриједи моралне, историјске и народне интересе, који вежу Бугарску за њеног ослободитеља за Русију, и који претпостављају солидарност оба народа. С мухамедовским становиштвом мора се пра-

вично поступати и у свему, на што права има, ваља му дати правично. Влада мора бити беспристрасна према свијези јероисовијетизма и народностима. Како се осјећа јака потреба, то ваља издати општи закони, који, по при томе ваља издати подједнако на право и слободу свију и савкога. Чиновници морају бити одговорни за своја дјела и кажњени кад што преступе или не учине. Стручне људе ваља добављати са стране; по због еродности језика само Русе ваља узимати у државну службу и њих у свијем случајевима претностављати иностранцима.

Међу гласовима о важнијем промјенама у Русеји подржава се вијест, да ће гроф Шувалов бити изменован за министра унутрашњих послова; одсек за тајну полицију укинуће се и подредити министарству унутрашњих послова. Ако би дошло до те промјене, онда би гроф Шувалов био одлучна особа у земљи. Као што се с неке стране наводи, гроф Шувалов сам је предлаживо, да се треће одјељење царске писарнице своје у управом. Ова промјена привлачи би се без сумње с великим задовољством.

Комисија у Источној Румицији, која има за расправи размирице, што су се народиле сељењем мухамедовског становништва, довршила је свој посао. Комисија изнала је расправити до 5000 рекламација. Гдје се права својина не може повратити, предлаже комисија, да се таква својина откупи. Валија Реуф наша имао би се опупомоћити, да на ту цијељ склопи зајам. Тешко да ће порта пристати на такав приједлог.

Како «Тажмеу» из Берлина пишу, нијесу у мјеродавним политичким круговима немачким ни најмање задовољни с политичким положајем. Сада болешљивост кнеза Бисмарка поријача неку бојазан, јер једино његовој гвозденој вољи има се за хвалити, да се најспешнија питања спољашње политике још којеквако рјешавају мирним путем. Највећу нажњу обраћа Немачки канцелар на одношаје између Немачке и Русеје. У прве свему увијеравају, каже се да још постоји ратљеђу немачким и руским канцеларом. Осим тога Бисмарк не одуштаје од мисли (у чему до душе и погађа), да Француска још једнако мисли само на освету.

Донета се посвједочило, да су бечко-пештанске листове осјећали нечисту сајест, кад су протурили у свијет страховита глас, како Русеја прикупља војску огромну на границама аустро-угарским. Руски листови, званични и незванични, категорично оповргавају ту вијест.

Домаће вијести.

— Његово Височанство, наш Књаз и Господар, у пратњи г. војводе Симе Поповића и неколицине својих ађутанага, отиштовао је прошле сриједи на Ријеку, одакле ће обићи неке крајеве црногорске.

Књижевне вијести.

— Српска журнална листика помножила се лијепајем бројем новијех листова политичких, зобавних и стручних, који су почели од нове године излазити. Ту нам је прије свију стигао мили гост са приморја: „Српски Лист“, који је под уредништвом г. Сава Бјелановића почетком нове године угледао свијет, а излазиће редовно сваке сриједи. Овај орган народа српског у Далмацији заслужује и садржином и обликом својим да се топло препоручи свијема пријатељима нашега народа, а нарочито сународницима нашијем на тронећи. — Иза «Српског Листа» стиге нам из Биограда «Видјело», лист политички, економни и књижевни, који је под уредништвом г. А. Новаковића почео од нове године три пута на недељу излазити. Лист овај ком је на челу девица: закон, слобода, напредак, одликује се јако својим независним правцем, озбиљним и достојанственим тоном, зредлим мислима, патристичким дахом и практичним погледом на савремена питања, која се тичу српскога народа.

Међу стручним листовима стигао нам је прво стари познаник „Селак“. Њега уређује стари уредник његов, а добро познати стручњак наш у пољској привреди г. др. Ђође Радић. Свијема пријатељима пољске привреде заслужује овај лист да се топло препоручи.

Иза «Селака» стиге нам „Школски Лист“, који је већ оглашен у овом листу и који излази под стручним руком српскога педагога т. Н. В. Дукићевића, заступајући интересе наставе, наставника и школе српске. Наставницима, људма од школе и пријатељима подмлатка нашег препоручује се овај лист сам себом. Још су оглашена два листа српска да ће од нове године излазити: „Родо-

љуб» и «Здравље». Оба ће излазити у Сомбору. Првом је уредник г. Петар Денотовић, другоме г. др. Милан Јовановић Батут. Не сумњамо да ће и ови листови достојно заузети своје мјесто у српској жури листици.

Но са жалашћу морамо овдје пријетети, да је шаљиви лист српски «Стар-малт» (честит и својом тенденцијом и начином уређивања) огласио да ће престати излазити. Као узрок наводи се слаб одзив у публици. Ово није добра карактеристика за нашу читалачку публику, нити може служити за окуражење толиким новим листовима српским, те су почели од нове године излазити. О овој теми могла би се написати и која озбиљнија, по то остављамо за други пут. За сад јављамо да омиљени пресник наш Змај-Јовановић намјерава издати у Биограду «Невен», лист за малу дјецу. Да ће сваки посао, који излази испод руке Змаја-Јовановића, бити мајсторски израђен, о томе је наш свијет до јако има добољо прилике и повода да се увјери, на тако ће и «Невен» његов добро доћи ондјема, којима је намијењен.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ НА ЗДРАВЉЕ ЛИСТ ЗА ЛЕКАРСКУ ПОУКУ ПАРОДУ.

«Здравље је највеће благо!» За њ нема замијене!

Али је здравље и поуздан темељ свакоме напретку! — Свази здрава човјека не мјери се међа, болест је мати немоћи. На како је у животу једнога, тако то иде народима и њековима.

За ову истину јамчи и наука. Она је учинила, те сада напредне државе, просвијешени народи, образоване породице и сви разумни људи рачунају здравље у најбољу тековину и снагу, па га његују, чувају и бране. То је напредна мисао данашњег вијека, па ко за њом не ће, затире сам себе и показује нуку незнање.

А како ми стојимо према тој науци? И наш народ цијени здравље, али некако у пола. — Јест нам, до душе, сваки час на језику; јесте, да се «здрављамо» и «поздрављамо», да напијемо «здравље» и т. д.; али је све то само цушта жеља, а праве, разумне бриге око здравља у нас никако и није. На против: у нашем животу, у нашим обичајима, навикама и напорима има толико непријатеља природном развијању и здрављу, а ми их се држимо тако чврсто, да је донета чудо, како посве не олошамо.

Ове непријатеље нашем напретку држи у народу незнање и немар. Они нас затиру у клици, они нам сисају животну снагу. Њих треба елиминати!

Али како? Као у сваком другом питању: науком! — Кад истинито упознамо себе, своје тијело и радње у њему; кад проучимо све што утиче на њ; кад познамо болест и по нарави и по узроку; кад увидимо, гдје гријешимо према својем здрављу у кући, у породици, у друштву, у обичајима, напорима и свима приликама живота; па кад абилски осјетимо штету од тих заблуда, ваља ћемо се онда оканути својих глупости и свога немара према ономе, што нам је управо највјерче.

У то име дижемо овај лист и позивамо цео народ, да га свесрдно прими и чита. Њему је то пријекна потреба, јер је крајње вријеме, да се освјести, и да не затире и оно мало снаге, што му срећом преоста од праједова.

За сам лист доста би било, кад би рекли, да ће се старати само о здрављу. Али да се још јасније види смјер и начин његов, штампасмо, ево, на челу главу од првога броја, а рећи ћемо и уз то још коју.

Намјера нам је, да научимо и посавијетимо народ у свему, што се тиче здравља и болести, и да од тих наука на њ прицијемо оно, што је за његове прилике. Према томе доносиће овај лист: 1.) Поучне науке о здравом тијелу и свему, што утиче на њ већ по самој природи. Говорићемо дакле: о саставу и радњи човјечијег тијела, о одгајању и њези, о храни, ваздуху, води, времену, поднебљу, земљишту и другим природним утицајима.

2.) Поуке о болести, о чувању и лијечењу. Тим поучама разлагаћемо нарав, узроке и појаве од сваке болести; учинећемо, како да се човјек чува и клони од болестива и опасности; како да се влада, кад оболан; шта ће с болесником за и послије болести и т. д.

3.) Сајете удешене за наше прилике и наш живот посебнице. Ти сајети тидаће се нашег стана, јела и одјеља, нашег одгајања и васпитања, наших обичаја, на-

вика и назора, наших послова и заната, нашег брака и породичког живота, наших забав и игара, наших школа и других установа и т. д.; и није ће на то, да одрже, што ваља, и да поруше на бољим замјене оно, што нам је до сада сметало здрављу и природном напредовању.

Осим тога биљежиће овај лист по прилици и из разних крајева нашега народа:

а.) вријеме (температуру), кишу, снјеж, вјетар и т. д.);

б.) кретање народа (вјенчање), рођење, смрт);

в.) пошлице, редње и заразе, и даваће напуге, како да се у којој прилици владамо.

Узајмницу с народом подржаваће «ковчежић». У ковчежићу биће питања и одговори. У питањима тражиће уредништво савјета од народа, а у одговорима даваће љекарске и пријатељске савјете свакоме, ко их потражи у њега.

Лист ће се писати, да га свако може разумјети, а држаће се увјек повремене науке.

Формат је велика четвртина као и у огласа, али на цијелом табаку.

Експедиција ће се старати за ред у свему.

У Сомбору, 1. Јануара 1880.

Др Милан Јовановић-Батут, уредник «Здравља».

ТЕЛЕГРАМИ «ГЛАСА ЦРНОГОРЦА».

БЕЧ, 6. Јануара. — Делегација угарска у пуној сједници усвојила предрачуни поморски по приједлогу комисије и гласала једнодушно за одобрење накнадног кредита од 636.000 флорина за повратак бјежунца босанских. Влада је изјавила, да више не ће под том титулом тражити никаквог кредита.

БЕЧ, 7. Јануара — Сједињени одбори угарске делегације усвојили ванредни кредит за Босну и Херцеговину. У течају расправе Хајмерле дао врло занимљива објашњења о администрацији, судству, порези и централној управи у Бечу. Доказао је да је велика вјероватност, да ће се прихвати и расходи увантарити. До сад су посједите земље дале у данку 1,090.000 флор. под разном насловима; ако што доцније преко тога претече, то ће се употријебити да се скине терет с монархије. Национација је са свијем довршена. Начелник одјељења Калајија објаснио је вјерозаконске односе. Мухамеданци нијесу спријечени у својој вјерозаконској свезима с Цариградом; они сами управљају својим вакуфским добрима. Заједнички министар финансија дао је подробна објашњења о реформама, које су заведене у система пореза и помоћу којих отклоњени су разни данци, који су били теретни за народ и који су се морали потјеривати насилем. Изведен је попис народа, по ком у Босни и Херцеговини има 1 и по милион душа. По резултатима, до којих се дшло научним испитивањем, земље ове имају велико богатство у шумама и рудама; скоро сав шуме својина су државе. На пошлетку министар прогумачи мјере, које су предузете у погледу заједнице царинске, установљења монопола и поресних пореза. Министар војни даде објашњења о употреби жељезница, о грађњи станова за војнике и о њиховој храни, те рече да трошкове око тога плаћа земља сама. Пресједник одбора благодари влади на објашњењима, а Хајмерле благодари одбору на повјерењу удјелијеном влади.

ПРИЗ, 8. Јануара. — Жл-Фавро умр'е понас.

АТИНА, 8. Јануара. — Балзанак наменован за министра правде. Остали министри остају. Политика кабинета не мјенја се.

ПЕТРОГРАД, 8. Јануара. — Цар је одликовао Лангенауа орденом Александра Невског у дијамантима.

ПРИГРАД, 8. Јануара. — Порта је отпустила 7. о. м. на своје заступнике у иностранству окружницу, којом одговара на потонји меморандум црногорски. Порта рорице, да је она подстицала на отпор Арбанасе, који су се с тога узрујали и шлегли у великом броју у Гусиње, што су Црногорци из пенада изгргали и пријегећи положи заузели.

Порта са свијем одлучно задржава за себе право на округ Кучка Крајина, који су Црногорци прогивчо берлинском улову посјели а који она њима пуди у размијену за округ Гусињски. Порта сматра, да је посве незаконит савестар добара муслиманских, преосталих у Црној Гори, у име јетства за накнаду због одоцњења предаје округа гусињског, те вели да народ сматра тај савестар као непријатељски чин према муслиманима. Порта се нада, да ће великијем силама поћи за руком, да обрну држање Црне Горе, нарочито што се тиче савестара.

БЕРЛИН, 10. Јануара. — Изпјет је приједлог пред савезничко вијеће да се учине измјене у војном закону, те да се царска војска од Априла мјесеца уанож са 18 регимента пјешака двије регименте тобидија, једним батаљоном сапера и 32 батерије. За то се иште у име тришка 27 милиона.

Позив на претплату

«ГЛАС ЦРНОГОРЦА».

Крајем прошле године минула је претплата свијема нашијем претплатницима.

С тога позивамо учтиво све пријатеље нашега листа, који су ради и у години 1880 овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату, да им не би, због касно стигле претплате, који лист од нове године изостао.

Цијена је «Гласу Црногорца»:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину 6 флор. а. вр.
На по године 3 " " "
На три мјесеца 1 " 50 н.

За све друге земље у Европи и Америци:

На годину 20 франака.
На по године 10 " "
На три мјесеца 5 " "

Претплатници из Аустро-Угарске (и Босне и Херцеговине) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овомо у запаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчаћа, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутницом, која је сад и за Босну и Херцеговину уведена.

Претплату из Србије на наш лист примају књижеви Валожића и Пурића у Биограду. С тога не се тамошњи наши претплатници изволе за времена с претплатом обратити на једну од поменутијех књижара.

Претплатници с другијех страна нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на: «Управу «Гласа Црногорца» на Цетиње».

Цетиње, 12. Децембра 1879.

У П Р А В А ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

О Г Л А С Штампарија Ј. Павловића

у Сремским Карловцима

снабђена са два ручна преса, цијелим прибором штампарским и су 50 центара разноврсних слова, старијех и новијех, по највише ћирилицких, може се куцати за 1200 флор. а. вр.

Штампарија је годна за какву мању варош.

Ради даљих услова ваља се обратити или самом издаоцу штамарије на Цетиње, или Кости Павловићу трговцу у Сремским Карловцима. (10—12).